

Затверджено Вченою Радою
ОНУ імені І.І. Мечникова
від "20" грудня 2016 р. № 4

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І.МЕЧНИКОВА

(повна назва вищого навчального закладу)

Факультет/інститут Психології та соціальної роботи

Кафедра диференціальної і спеціальної психології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор науково-педагогічної роботи

Хмарський В.М.

" _____ " _____ 2020 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**МЕТОДИ, АНАЛІЗ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

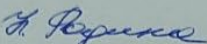
Спеціальність 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

Розробник: **Родіна Н.В.**, доктор психологічних наук, професор
(вказати прізвища, наукові ступені, вчені звання та посади розробників)

Навчальна програма з дисципліни «Методи, аналіз та презентація результатів наукових досліджень» затверджена на засіданні кафедри диференціальної і спеціальної психології

Протокол № 1 від “1 ”вересня 2020 року

Завідувач кафедри

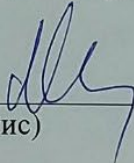

(підпис)

(Родіна Н.В.)
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) факультету психології та соціальної роботи :

Протокол №1 від “2 ”вересня 2020 року

Голова НМК

(підпис)

Кременчуцька М.К.
(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни “ **Методи наукових досліджень, аналіз та презентація результатів дослідження** ” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки третього рівня вищої освіти доктора філософії спеціальності 053 «Психологія»

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасні знання про процедурну стратегію у проведенні наукового дослідження та методологічні, методичні та понятійні засади наукових досліджень та їх аналіз і презентація результатів дослідження.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Методи наукових досліджень.
2. Аналіз та презентація результатів дослідження.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дати сучасні знання про процедурну стратегію проведення наукового дослідження, яка відповідає сучасним запитам науково-дослідної діяльності в узагальненні наукових і експериментальних даних.

Завдання

- ознайомити з процедурною стратегією проведення наукового дослідження.
- ознайомити з сучасними запитам науково-дослідної діяльності в узагальненні наукових і експериментальних даних.
- ознайомити з закономірностями наукової та практичної діяльності у професійному становленні.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

ІК Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі психології, в тому числі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних психологічних знань та/або професійної практики

ЗК1 Здатність виділяти, ставити та вирішувати науково-дослідницькі проблеми.

ЗК2 Здатність до застосовування знань з іноземної мови для забезпечення ефективної професійної комунікації.

ЗК3 Здатність планувати і здійснювати комплексні самостійні дослідження на основі системного наукового світогляду із застосуванням сучасних інформаційно-цифрових та комунікаційних технологій.

ЗК5 Здатність діяти на основі етичних міркувань при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів та у науково-педагогічній діяльності.

СК1 Здатність виокремлювати, систематизувати, розв'язувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції

функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

СК2 Здатність критично оцінювати результати науково-дослідної роботи, визначати перспективи подальших наукових розвідок із дотриманням належної академічної та професійної доброчесності.

СК5 Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики у галузі психології.

СК7 Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент демонструє наступні результати навчання:

ПРН1 Володіння концептуальними та методологічними знаннями в галузі психології, бути здатним застосовувати їх до професійної діяльності на межі предметних галузей.

ПРН3 Знати та переосмислювати існуючі та \ або створювати (за потреби) нові теоретичні моделі та психологічні підходи до аналізу й інтерпретації одержаних результатів наукового дослідження.

ПРН4 Знання та розуміння проектування, оптимізації та оцінювання якості науково-педагогічного процесу та освітнього середовища. Здатність до інноваціонування та вдосконалення програм навчальних психологічних дисциплін.

ПРН5 Знання та розуміння різних видів письмових текстів та усних виступів з наукових проблем, у тому числі оформлення результатів дослідження у письмовій та усній формі під час роботи в групі з інтернаціональним складом.

ПРН6 Планувати та реалізувати на практиці оригінальне самостійне наукове психологічне дослідження, яке має наукову новизну, теоретичну і практичну цінність і сприяє розв'язанню значущих наукових та соціальних проблем.

ПРН8 Володіти комунікативними навичками, доступно і аргументовано представляти результати досліджень проблем психологічної теорії та практики, брати участь у фахових дискусіях.

ПРН10 Уміти створювати та впроваджувати інноваційно-дослідницькі проекти у різних сферах суспільного життя.

ПРН12 Здійснювати критичне осмислення видів та форм науково-дослідної роботи, критичне осмислення вимог та структури публікації наукових результатів, володіти навичками аналізу результатів досліджень та самостійної інтерпретації результатів емпіричних даних психологічного дослідження.

ПРН13 Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

ПРН14 Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел на основі сучасних методологій наукової діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій.

ПРН15 Уміти критично і системно оцінювати результати науково-дослідної роботи, визначати перспективи подальших наукових розвідок.

ПРН16 Дотримуватись з опорою на закон етичних норм, враховувати авторське право та норми академічної доброчесності при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів та у науково-педагогічній діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредитів ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Методи наукових досліджень.

Тема 1. Основні вимоги до створення процедурної стратегії психологічної наукової діяльності. Теорія та методологія психологічних досліджень. Методологія системного аналізу у психологічних дослідженнях. Основні ознаки психологічного наукового дослідження. Системність, доказовість та теоретичність наукового дослідження. Класифікація та характеристика сучасних методів психологічних наукових досліджень. Поняття, зміст, мета і функції психологічного дослідження. Характерні особливості теоретичного дослідження у психології. Оглядовий тип теоретичного дослідження. Аналітичний тип теоретичного дослідження. Конструюючий тип теоретичного дослідження. Ідеалізація як вищий рівень теоретичного дослідження. Мета-аналіз як метод теоретичного дослідження у психології. Логіка та методологія наукового дослідження. Поняття системного, комплексного та цілісного підходу в психологічному науковому дослідженні. Загальнонаукові, часткові та спеціальні методи психологічного дослідження. Головні компоненти методики психологічного наукового дослідження. Емпіричні, логічні та теоретичні пізнавальні завдання психологічного наукового дослідження. Урахування у психологічних дослідженнях загальнолюдських цінностей, суспільних та державних виробничих інтересів.

Тема 2. Організаційні заходи в області реалізації запланованих науково-дослідних робіт. Моделювання основних процесів дослідження. Наукове пізнання і моделювання. Модель як метод описування системи. Класифікація сучасних системних методологічних підходів у моделюванні. Теорія систем в філософії. Системологія. Системний підхід в психології.

«Тверда» та «м'яка» системні методології. Системна модель та вимоги до неї. Етапи системного моделювання. Характеристика процедурної стратегії у системному моделюванні психологічних феноменів. Верифікація моделей. Принципи вибору серед альтернативних моделей. Каузальні моделі. Побудова шляхових діаграм. Моделі класифікації, сегментації і асоціації. Від моделі до теорії. Створення психологічних теорій на основі системних моделей. Організація і проведення експерименту. Обробка результатів спостереження. Емпірична верифікація моделі дослідження. Аналіз і узагальнення даних дослідження. Визначення репрезентативності висновків. Співставлення результатів дослідження із теорією. Описовий дизайн емпіричного дослідження. Індуктивно-кореляційний дизайн емпіричного дослідження. Дедуктивно-кореляційний дизайн емпіричного дослідження. Експериментальний дизайн емпіричного дослідження. Дизайн емпіричного дослідження із розробки та апробації психотехнології. Комбінований дизайн емпіричного дослідження. План формульовального та констатувального експериментів за допомогою емпіричних методів дослідження. Види контролю за дотриманням техніки безпеки і регламенту виконання робіт у психологічному дослідженні.

Змістовий модуль 2. Аналіз та презентація результатів дослідження.

Тема 3. Проведення математичного аналізу емпіричних даних. Види і можливості математичного аналізу емпіричних даних у психологічних дослідженнях. Поняття змінної. Види змінних. Інтервальні (шкальні) змінні, їх характеристика та приклади. Порядкові (ординальні) змінні, їх характеристика та приклади. Номінальні змінні, їх характеристика та приклади. Характеристики нормального розподілу. Крива Гауса. Описові статистики в психологічних дослідженнях. Міри центральної тенденції. Міри розподілу змінних. Взаємовідносини між змінними (взаємозв'язок, каузальність). Обмеження при проведенні статистичного аналізу. Статистична гіпотеза, її взаємовідношення з науковою гіпотезою. Поняття про статистичний критерій. Генеральна сукупність і вибірка. Особливості перевірки статистичних гіпотез. Статистична значущість критерію (p -рівень). Статистичні критерії, що використовуються при аналізі кореляційних / асоціативних взаємозв'язків. Статистичні критерії, що використовуються при аналізі причинно-наслідкових взаємозв'язків. Поняття про коефіцієнти кореляції Пірсона, тау Кенделла та Спірмена та умови їх застосування. Поняття про коефіцієнти асоціації Хі-квадрат та К Крамера, d Сомерса, E та умови їх застосування. Поняття про F -критерій та умови його застосування. Поняття про коефіцієнти лінійної регресії, порядкової, бінарної та мультиномінальної логістичної регресії та умови їх застосування. Сучасні статистичні програмні пакети та презентація отриманих експериментальних даних за допомогою сучасних комп'ютерних програм. Переклад, адаптація та психометричний аналіз опитувальників, які використовувались в дослідженні.

Тема 4. Узагальнення наукових і експериментальних даних. Реалізація результатів виконаного дослідження. Обробка даних дослідження та оформлення результатів. Форми відображення результатів наукового дослідження: повідомлення, доповіді, тези, статті, розділи до монографій, науково-методичні рекомендації, навчальні посібники, дисертації, монографії. Самостійна підготовка публікацій у вітчизняних та зарубіжних виданнях. Поняття про візуалізацію результатів психологічного дослідження. Переваги та недоліки використання таблиць як засобів візуалізації. Переваги та недоліки діаграм та графіків як засобів візуалізації. Багаторівневі таблиці та OLAP-куби. Принципи побудови гістограм, лінійних графіків, секторних діаграм, стовпчикових діаграм, коробчатих графіків, діаграм розсіювання, кореляційних плеяд, дендрограм, мозаїчних діаграм, дискових діаграм. Підгонка кривих як метод візуалізації нелінійних взаємовідносин. Принципи побудови хордових діаграм, словесних хмар, шляхових діаграм. Принципи візуалізації результатів регресійного аналізу. Поширені помилки при візуалізації результатів психологічного дослідження.

3. Рекомендована література

Основна

1. Анастаси А. Урбина С. Психологическое тестирование. / А. Анастаси, С. Урбина – 7-е изд. – СПб.: Питер, 2005. – 688 с.
2. Белей М.Д., Тодорів Л.Д. Основи діагностичної психології / М.Д.Белей, Л.Д.Тодорів.– Івано-Франківськ, 2008. - 295с.
3. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика личности/ Бурлачук Л.Ф. – К., Здоровье, 1980. – 165с.
4. Бурлачук Л.Ф. Словарь – справочник по психологической диагностике./ Бурлачук Л.Ф. – СПб.: Питер, 2000. – 589с.
5. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика /Л.Ф. Бурлачук.- СПб: Питер, 2003.- 352 с.
6. Ганзен В.А. Теория и методология психологического исследования: практическое руководство / В.А. Газен, В.Д. Балин. – СПб.: СПбГУ, 1991. – 75с.
7. Готтсданкер Р. Основы психологического эксперимента. — М Изд-во МГУ, 1982. -464с.
8. Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях. СПб.: Социально-психологический центр, 1996.- 391с.
9. Матейко Н.М. Основи психодіагностики: інструктивно-методичні матеріали до самостійної роботи. – ІваноФранківськ: Симфонія форте, 2013. – 80с.

10. Митина О. В. Основные идеи и принципы структурного моделирования / О.В. Митина // Ученые записки кафедры общей психологии МГУ / Под ред. Б. С. Братуся, Е. Е. Соколовой. - М.: Смысл, 2006. - С. 272 - 296.
11. Митина О.В. Факторный анализ для психологов / О.В. Митина, И.Б. Михайловская. – М.: Учебно-методический коллектор «Психология», 2001. – 169 с.
12. Моргун В.Ф., Тітов І.Г. Основи психологічної діагностики/ В.Ф.Моргун, І.Г.Тітов– К., «Слово». 2009. – 464с.
13. Основы психодиагностики / Ред. А.Г. Шмелев. – Р-н-Д., 1996.
14. Родіна Н.В. Психологія копінг-поведінки: системне моделювання : дис. докт. псих. наук :19.00.01 / Родіна Наталія Володимирівна. – Київ, КНУ імені Тараса Шевченка, 2013. – 504 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/4098>
15. Родіна Н.В. Системні уявлення про копінг в парадигмі Марковських моделей / Н.В. Родіна // Стаття у фаховому виданні Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2014. - № 9-10 (28-29). – С. 28-31.
16. Родіна Н.В. Системно-параметрична модель формування копінг-поведінки / Н.В. Родіна // Інтернет-конференція «Пізнавальний та перетворювальний потенціал історичної психології як науки» (2 лютого-1 березня у м. Одеса, 2012), режим доступу: <http://forum.onu.edu.ua/index.php/topic,5064.0.html>.
17. Тощенко Ж. Т. Теоретические и прикладные проблемы исследования новых явлений в общественном сознании и социальной практике / Ж. Т. Тощенко // Социологические исследования. - 2010. - №7. - С. 3-6 .
18. Ханін Ю.Л. Стандартний алгоритм адаптації зарубіжних опросних методів / Ю.Л. Ханін // Психологічні проблеми передсередовищної підготовки спортсменів к відповідальним змаганням / ЛНІІФК; под ред. Ю.Я. Киселева. Л., 1977. С. 129-135.
19. Arbuckle J.L. AMOS 18.0 Users Guide / J.L. Arbuckle. - SPSS Inc., Chicago, Illinois, 2009. – 654 p.
20. Aspinwall L. G. Modeling cognitive adaptation: A longitudinal investigation of the impact of individual differences and coping on college adjustment and performance / L. G. Aspinwall, S. E. Taylor // Journal of Personality and Social Psychology. – 1992. - №63. - P. 989-1003.
21. Blalock H.M. Theory Construction: From Verbal to Mathematical Formulation / H.M. Blalock. - Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1969. – 180 p.
22. Browne M.W. Alternative ways of assessing model fit / M.W. Browne, R. Cudeck // Testing structural equation models / K.A. Bollen, J.S. Long. - Newbury Park, CA: Sage, 1993. – P. 136–162.
23. Hjellev, D.Ziegler. Personality Theories: Basic Assumptions, Research, and Applications 3th ed.: McGraw-Hill, 1992; СПб.: Питер Пресс, 1997
Терминологическая правка В.Данченко
К.: PSYLIB, 2006 <http://psylib.org.ua/books/hjelz01/index.htm>

1. Бітянова М.Р. Психолог у школі: зміст діяльності і технології / М.Р. Бітянова. – К.: Главник, 2007. – 160 с.
2. Волошина В.В., Волинська Л.В. Загальна психологія: Практикум: Нач. посіб./ В.В.Волошина, Л.В.Волинська. – К.: Каравела, 2010.
3. Галиновский С.А. Анализ типологии политических устройств при помощи параметрической ОТС / С.А. Галиновский // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Философия. Культурология. Политология. Социология». – 2010. – Т. 23 (62), № 2. - С. 217-221
4. Галян І.М. Психодіагностика/ І.М. Галян. – Київ, 2009. – 463 с.
5. Гільбух Ю.З. Учитель і психологічна служба школи/ Ю.Гільбух. – Київ, 1994. – 140с.
6. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 400с.
7. Кун Т. Структура научных революций. М.: «АСТ», 2003. — 605 с.
8. Загальна психологія: Підручник для студентів виш. навч. закладів / С.Д. Максименко, В.О. Зайчук та ін.: - К.: Форум, 2000- — 543 с.).
9. Матурана У. Древо познання / У. Матурана, Ф. Варела. – М.: Прогресс-Традиция, 2001. – 224 с.
10. Мерлин В.С. Очерк интегрального исследования индивидуальности / В.С. Мерлин. - М.: Педагогика, 1986. - 254 с.
11. Немов Р.С. Психология: Учеб.для студ. высш.учеб.заведений. Кн 3: Психодигностика. Введение в научное психологическое исследование с элементами математической статистики/ Р.С. Немов. – М. Владос. – 640с.
12. Психодіагностика/за ред. Корольчука М.С., Осьодло В.І. – Київ: Ельга, 2004. – 399с.
13. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога в образовании/ Е.И.Рогов.– М., «ВЛАДОС», 1996. – 527с.
14. Уемов А.И. Основы формального аппарата параметрической общей теории систем / А.И. Уемов // Системные исследования. – М.: Наука, 1984. – С. 152-180.
15. Уёмов А.И. Системные аспекты философского знания.– Одесса: Негоциант, 2000.– 160 с.

4. Електронні інформаційні ресурси

1. Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психічної культури. Даний ресурс містить максимально широкий спектр ключових текстів з психології, психогігієни, філософії, релігії, культурології та ін. Режим доступу: <http://psylib.kiev.ua/>

2. Сайт факультету соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка представляє наукову фахову онлайнову бібліотеку, зокрема понад 20 повнотекстових електронних версій видань з психології. Режим доступу <http://www.socd.univ.kiev.ua/>

3. Інститут корекційної педагогіки і психології, м. Київ. Режим доступу www.ikpp.npu.edu.ua/index.php?limitstart

4. Сайт факультету Московського державного університету ім М.В.Ломоносова. В розділі «Наукова робота» розміщено монографії, статті співробітників університету. Режим доступу <http://www.psy.msu.ru/>

5. Перша українська електронна бібліотека підручників. Режим доступу <http://pidruchniki.com.ua/>

6. Електронна бібліотека. Режим доступу <http://www.info-library.com.ua/>

7. <http://www.odnb.odessa.ua>- ОННБ імені М.Горького та електронна бібліотека.

8. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського та електронна бібліотека.

9. <http://kspodn.onu.edu.ua/index.php/kunena/konferentsii-iipo> - Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Пізнавальний та перетворювальний потенціал історичної психології як науки».

10. «Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований» <http://www.rae.ru/upfs/>.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит

6. Методи діагностики успішності навчання

Викладання та вивчення навчальної дисципліни здійснюється у вигляді лекцій та індивідуальних консультацій, самостійної роботи студентів. Лекції діляться на: лекцію-повідомлення; лекцію-бесіду; лекцію-дискусію; лекцію-презентацію плакатів, об'ємних муляжів, слайдів і відеоматеріалів. В ході лекцій-дискусій за характером логіки пізнання впроваджується аналітичний, синтетичний, індуктивний та дедуктивний методи.

Перелік практичних навичок, які повинен опанувати студент, підлягають контролю до і під час проведення атестації – іспит.